

ISKUSTVA I NEKI PROBLEMI NAPADA OKLOPNIH JEDINICA NOĆU

Tenkovi se do drugog svetskog rata nisu masovno upotrebljavali za napadne zadatke u noćnim uslovima. Ukoliko je do njihove upotrebe u takvim uslovima i dolazilo, najčešće su to bili pojedinačni slučajevi s ograničenim ciljevima.

Razvoj i usavršavanje raznovrsnih sredstava oružane borbe, među kojima i oklopne borbene tehnike, uslovio je da i oklopne jedinice dobar deo svojih borbenih i drugih zadataka (pokrete, pregrupisanja, napade, odbranu itd.) izvode i noću. Drugi svetski rat veoma je bogat primerima takve upotrebe.¹

Oklopne jedinice u noćnim uslovima bile su angažovane samostalno ili češće u sastavu jedinica združenog sastava. Pri tome su im zadaci bili veoma raznovrsni u napadu i odbrani, kao, na primer, napad na odbranu organizovanu na brzu ruku, proširenje uspeha, gonjenje razbijenog neprijatelja, proboj iz okruženja, učešće u napadu na naseljena mesta; ojačavanje sopstvene odbrane, utvrđivanje postignutog uspeha itd.² Takvi zadaci, manje-više i danas se postavljaju pred oklopne snage.

Iz našeg narodnooslobodilačkog rata ima, takođe, dragocenih iskustava o upotrebi tenkovskih jedinica. Neka od njih mogu se uspešno koristiti i u eventualnom ratu. U prvim godinama rata tenkovi

¹ U agresiji na Poljsku 1939. god., Nemci su koristili noć u napadu svojih oklopnih snaga. To isto primenili su pri prodoru na ardenskom pravcu, dejstvujući iz pokreta, pri čemu su u takvim uslovima forsirali reku. Takav način upotrebe tenkova korišćen je i na istočnom frontu 1941—1942. god.

Prelaskom Crvene armije u protivofanzivu oklopne snage nastupale su danonoćno. Noću su maršovale i u dvojnim kolonama po putu, a van puta u evolucionim porecima, pri čemu su prelazile u napad iz pokreta.

Zbog velikih dnevnih vrućina, svetlih noći, ravničarskog i otkrivenog zemljišta oklopne snage u Africi bile su skoro isključivo angažovane u noćnim uslovima.

² U noćnom napadu na Berlin, učestvovalo je oko 4.500 sovjetskih tenkova.

su se češće upotrebljavali noću nego pri kraju rata. Razlog za to treba tražiti, pre svega, u težnji za iznenađenjem, efikasnijoj podršci ostalim snagama koje su najčešće napadale noću³, zbog izbegavanja protivoklopne vatre neprijateljevih tenkova i drugih sredstava protivoklopne borbe i zbog aposlutne nadmoćnosti neprijatelja u tim sredstvima. Prevashodan zadatak naših tenkovskih jedinica u tom periodu rata bio je neposredna podrška vlastite i borba protiv neprijateljeve pešadije, napad na naseljena mesta, razna utvrđenja i druge zadatke.

Osnovna načela upotrebe naših tenkovskih jedinica u noćnim uslovima polazila su od realnih mogućnosti naših snaga i bila su usklađena sa borbenim dejstvima onih borbenih sredstava koji su bili glavni nosilac borbe. Zbog toga su izbegavani frontalni sudari s jačim neprijateljevim snagama; primenjivani su obilasci i obuhvati⁴; zadaci su postavljani i izvršavani u toku jedne noći; pokretljivost i brzina tenkova usklađivane su sa mogućnostima pešadije; pravac glavnog udara nanošen je preko teže prohodnog zemljišta⁵; planiranje i način dejstva uvek su računali na to da treba postići iznenađenje; očekujući rejoni za napad birani su na odstojanju od 6 do 8 km, a linije razvoja na oko 500 m od prednjeg kraja neprijatelja; napad se izvodio bez osvetljenja zemljišta, a vatra se otvarala na ciljeve koji su se otkrivali sopstvenim bleskom.

Uslovi u kojima su upotrebljavane naše oklopne snage u NOR-u opravdavali su takva angažovanja, mada se mnoga načela njihove upotrebe mogu uspešno primeniti i u eventualnom ratu.

Posle drugog svetskog rata masovno i kvalitetno razvila se infracrvena, elektronska i laserska tehnika, što je pozitivno uticalo na povećane mogućnosti oklopne i druge borbene tehnike u uslovima ograničene vidljivosti. To je omogućilo lakše kretanje, osmatranje i uspešnije gađanje ciljeva noću, a ovo doprinelo neprekidnosti borbenih dejstava, povećanju tempa i zamahu napadnih operacija kopnene vojske.

Ovi i drugi razlozi uslovili su da noćna dejstva dobiju veliki značaj, što se vidi prema sve većem broju pristalica u sferi vojne teorije koji iznose svoja mišljenja u vojnoj publicistici velikih i drugih armija u svetu. Naime, sve je više onih koji veruju da će noćne aktivnosti svih rodova, posebno oklopnih jedinica u eventu-

³ Savremeni vojni istoričari smatraju da je oko 70% svih aktivnosti NOV i POJ izvedeno u noćnim uslovima.

⁴ Borbe za Bihać, Lapac, Otočac i Trst.

⁵ Napad 1. oklopne brigade na Široki Breg 1945. godine.

alnom novom ratu biti redovna pojava. Postoji shvatanje da će armije koje su brojčano manje u oklopnim snagama, taj nedostatak nastojati da nadoknade upravo svojim aktivnostima u noćnim uslovima napada. Rat u Koreji i dejstva oklopnih snaga na vijetnamskom ratištu za to su dobri primeri⁶. Američki vojni eksperti, poučeni tim i drugim iskustvima, ističu da noćni napad oklopnih snaga u eventualnim novim sukobima može samo da dobije u značaju i masovnosti.

U sovjetskoj stručnoj literaturi⁷ ukazuje se na velik značaj noćnih aktivnosti. Ističu se okolnosti da je sovjetska armija u prošlom ratu oko 43% svojih borbenih dejstava izvodila u noćnim uslovima. Potencira se značaj noćnog napada bez upotrebe sredstava osvetljenja radi iznenađenja.

Nemci su, poučeni iskustvom iz prošlog rata, veoma temeljito analizirali noćna dejstva svojih i ostalih snaga na istočnom i drugim frontovima. Ta saznanja se koriste i šire. Tako, na primer, za potrebe EUKOM (komanda američkih trupa u Evropi) razradili su priručnik za noćna dejstva⁸. Pored značaja noćnih aktivnosti posebno se ukazuje na to da se noć smatra veoma pogodnom za postizanje iznenađenja, preotimanja inicijative itd. Posebno se ističe potreba za intenziviranjem obuke u vrlo različitim i složenim noćnim uslovima.

U našoj strategiji oružane borbe noćna dejstva dobijaju izuzetno značajno mesto. Polazeći od toga da će se oružana borba kao osnovni oblik otpora agresiji voditi stalno, danonoćno i u svim uslovima, da će, verovatno, biti dugotrajna i iscrpljujuća, noćnim dejstvima treba pokloniti izuzetnu pažnju u obuci i pripremi jedinica. Premda noć nameće neke specifičnosti u upotrebi oklopnih snaga, njihova dejstva ne bi trebalo razmatrati odvojeno ni izolovano, van koncepcije upotrebe svih drugih struktura pružanih snaga. Naprotiv, njihova dejstva moraju biti usko i neposredno uključena u zajedničke ciljeve i napore ostalih snaga operativne i teritorijalne komponente. Samo svestranim sadejstvom oklopnih jedinica sa ostalim snagama mogu se postići uspešni rezultati u dejstvima noću.

Uspešno sadejstvo oklopnih snaga i ostalih elemenata borbenog poretka nije potrebno samo radi prevazilaženja složenih okolnosti koje noć objektivno nameće, već, pre svega, zbog toga što će agre-

⁶ Kina i Severna Koreja redovno su koristile noć za napad oklopnih i drugih snaga, kako bi izbegli dejstvo neprijateljeve avijacije i brojnih oklopnih snaga, i u većini slučajeva izlazili su kao pobeđnici.

⁷ Сидоренко, Наступление, Москва 1971.

⁸ *Night combat* — General Alfred Tore.

sor najčešće biti nadmoćan u oklopnim snagama, pogotovo u početnom periodu rata. Upravo ova okolnost i nameće potrebu da se ne prijatelj koji je superioran u oklopnoj tehnici (i ne samo u njoj) tuče jednovremeno sa fronta i u njegovoj pozadini, na svakom mestu gde se zatekne, svim snagama po jedinstvenoj zamisli, za šta naša doktrina ONOR-a i strategija oružane borbe nude široke mogućnosti.

Napad oklopnih jedinica noću. I pored opremljenosti IC-uređajima za vožnju, osmatranje i gađanje u noćnim uslovima, oklopne jedinice ipak noću ne mogu tako efikasno da dejstvuju na bojištu kao po danu, jer postojeći uređaji samo donekle ublažuju probleme koje nameće noć. Prema tome, koliko god tehnika bila usavršena, noć se još ne može poistovetiti sa danom, osobito kad se zna da ona snažno psihološki utiče na posade oklopnih borbenih vozila (osećanje usamljenosti, otežana orijentacija, brži zamor i sl.) i ograničene mogućnosti tehnike (povećan utrošak svih vrsta materijalno-tehničkih sredstava, veći neborbeni gubici, sporije kretanje i nastupanje i dr.). S tim u vezi ističemo neke probleme i ukazujemo na mogućnosti za njihovo rešavanje.

a) *Sadejstvo* se javlja kao veoma složen i naglašen zadatak sa specifičnim zahtevima koje nameće borba noću. Učešće u napadu većeg broja različitih (prema nameni, strukturi i mogućnostima) za borbu sposobnih jedinica zahteva da se sadejstvo planira, organizuje i izvodi na kvalitetno novim osnovama što ih iziskuje napad u našim uslovima.

Postojanje teritorijalne komponente i njeno permanentno uključivanje u noćna dejstva, na primer, dovodi do toga da napad oklopne jedinice dobija sve više karakter kombinovanog oblika borbe (boja). Drugim rečima, to znači da se napad u noćnim uslovima karakteriše učešćem sve većeg broja različitih oružanih struktura, koncentrično usmerenih ka jedinstvenom objektu (prostoriji) napada. To, bez sumnje, povećava napadne mogućnosti oklopne jedinice i predstavlja nov kvalitet u primeni naše strategije oružane borbe. Ali, istovremeno, to i proširuje postojeće i postavlja nove zahteve u sadejstvu na svim nivoima komandovanja radi usklađivanja mogućnosti i obaveza oklopne jedinice i ostalih snaga koje učestvuju u izvršenju istog zadatka.

Upotreba oklopnih jedinica noću u toku drugog svetskog rata, kao i iskustva, stečena posle njega u Koreji, Vijetnamu, na Bliskom istoku, pokazuju da je zbog površne organizacije sadejstva dolazilo do teških posledica, kao što su: skretanje sa pravca napada i prela-

zak u zonu (pravac) susedne jedinice i mešanje sa njenim borbenim poretkom; zamena delova sopstvene oklopne jedinice sa neprijateljevim, a ovo dovodilo do gubitaka od sopstvene vatre; pogrešno pokazivanje ciljeva artiljeriji, usled čega su tučene sopstvene jedinice; dovođenje, razvoj i uvođenje drugih ešelona (rezervi) često je bilo pogrešno u smislu vremena ili pravca upotrebe; popuna tenkova municijom i gorivom obično je kasnila ili nije uopšte stizala usled lutanja tehničko-snabdevačkih jedinica.

Sve to ukazuje na veću složenost sadejstva u noćnim uslovima i značaj solidnih priprema, što iziskuje dodatne napore u pogledu konkretnosti, preciznosti i jasnoće zadataka svim elementima borbenog poretka koji učestvuju u napadu. Ovi zahtevi mogu se rešiti isključivo u praksi i to redovnom i sistematskom obukom i danju i noću. Zahtevi i problemi u organizaciji sadejstva u noćnim uslovima moraju se razmatrati na svim nivoima, posebno u komandama oklopnih jedinica, pored ostalog, a prvenstveno zbog toga što zadatke u noćnim uslovima ne izvršavaju one samostalno, već, po pravilu, u sadejstvu sa drugim snagama, pri čemu partizanske i teritorijalne jedinice zauzimaju vrlo značajno mesto i ulogu.

Sadejstvo treba organizovati na zemljištu i u dnevnim i u noćnim uslovima. Poznati su primeri organizovanja sadejstva nekih sovjetskih jedinica u drugoj polovini rata na istočnom frontu⁹ koji su dali vidne rezultate.

Pitanja koja pri sadejstvu oklopnih jedinica u noćnim napadima treba usaglasiti nije moguće odrediti šablonom. Na njihov izbor utiče velik broj uslova i faktora u svakoj, posebno uzetoj borbenoj situaciji, kao što su, na primer, zadatak, ojačanje i mesto oklopne jedinice u borbenom poretku združenog sastava, uslovi prelaska u napad (iz pokreta ili iz neposrednog dodira, sa ili bez vatrene pripreme i podrške napada), broj partizanskih i teritorijalnih jedinica u zoni (pravcu) napada oklopne jedinice, dužina i druge karakteristike noći, konfiguracija zemljišta, mogućnosti osvetljenja, karakter neprijateljske odbrane, struktura njegovih snaga koje se brane itd.

Svaki od pomenutih uslova i faktora nametnuće različit sadržaj i broj pitanja koja se moraju usaglasiti između svih elemenata borbenog poretka koji u toku noći neposredno ili posredno učestvuju u istom zadatku. Uzmimo, na primer, da oklopna jedinica napada

⁹ Pred noćni napad na grad Zaporožje komandant 23. tenkovskog korpusa poigrao je 14. oktobra 1943. god. sa svojim starešinama sadejstva na zemljištu, pri čemu je utrošio 5 časova na vidno i 2 časa na noćno sadejstvo. Rezultati su bili vrlo pozitivni.

iz pokreta (najčešći i najteži slučaj za sadejstvo), na odbranu organizovanu na brzu ruku, u prvom borbenom ešelonu više jedinice kao neposredna podrška pešadije, uz vatrenu pripremu i podršku napada, noću uz prosečnu vidljivost i kad joj sadejstvuju teritorijalne jedinice. U takvim uslovima napada, očigledno je da bi, pored ostalog, niže navedena pitanja sigurno morala da budu predmet pažnje starešina koji organizuju sadejstvo:

- ko i kako obezbeđuje i obeležava pravce (pravac) dovodeanja oklopne jedinice od očekujućeg rejonu do linije za razvoj i od ove do jurišnog položaja pešadije i prelaz kroz njen raspored;

- ko i koliko prolaza pravi za tenkove u minskom i drugim protivoklopnim preprekama, kako će biti obeležena na prednjem kraju i po dubini neprijateljeve odbrane;

- koje će pešadijske jedinice biti podržane i sa koliko tenkova u napadu, do koje linije (objekta), njihovi zadaci, objekti, pravci i vreme napada;

- način osvetljavanja zemljišta (ko, kako, kada i sa kakvim sredstvima to obezbeđuje) za sve učesnike;

- način i vreme korišćenja IC-uređaja za vožnju, osmatranje i gađanje, tenkovskih farova i reflektora;

- način pokazivanja ciljeva (kako i kojim sredstvima), signali za početak, prenos i prekid artiljerijske vatre, odnosno vatre koju tenkovi otvaraju posrednim ili neposrednim gađanjem;

- način obeležavanja tenkova znacima za raspoznavanje kao i dostignutih linija (objekata) u noćnim uslovima;

- mogući načini održavanja veze i legitimisanje (vreme, sredstva, metod);

- mogući načini kretanja tenkova i pešadije na bojištu, međusobne obaveze i podrška po linijama i objektima u toku napada;

- način, vreme i objekat (pravac) napada partizanskih jedinica i jedinica teritorijalne odbrane, način održavanja veze, znaci raspoznavanja, signali sadejstva sa njima i dr.

S obzirom na povećanu ulogu i mogućnost noćnog napada pomenutih jedinica u pozadini neprijatelja, sadejstvo sa njima ima veoma naglašen značaj. Napad na komandna mesta, centre veze, helidrome, vatrene položaje artiljerije, pozadinske jedinice i ustanove, rezerve u pokretu, rušenje značajnih objekata itd., može otpočeti pre, posle ili kad i napad oklopne jedinice sa fronta, što se pri organizovanju sadejstva mora precizirati.

Prema tome sadejstvo u noćnim uslovima bilo je, jeste i biće jedan od glavnih, ako ne i glavni problem i zahtev uspešnog noćnog napada. Ono, u odnosu na dnevni napad, dobija još veću važnost i značaj.

b) *Osvetljavanje* zemljišta pri noćnom napadu oklopnih jedinica predstavlja jedan od težih problema. Zbog toga vojni eksperti u vodećim armijama vojnih blokova smatraju da je plansko osvetljavanje zemljišta ključ za uspeh noćnog napada.

U praksi minulih ratova poznata su različita nastojanja u rešavanju problema osvetljenja ciljeva na bojištu, a da pri tome sopstveni tenkovi ostanu neosvetljeni. Takve težnje su prisutne i danas. Ne bi se, međutim, moglo reći da su postignuta rešenja potpuno zadovoljavajuća.

U drugom svetskom ratu i lokalnim ratovima posle njega, za osvetljavanje ciljeva pri napadu oklopnih jedinica korišćena su stacionirana sredstva (reflektori¹⁰, farovi tenkova i dr.), noseća pirotehnička sredstva (svetleća zrna, rakete, bombe) i različita priručna sredstva. Neka od pomenutih sredstava i danas se nalaze u naoružanju a reflektori među njima zauzimaju dominantno mesto.

Danas postoje reflektorske baterije, opremljene sa oko 24—36 reflektora, prečnika 90 do 120 cm. Ugrađeni su na vozila koja se mogu koristiti i van puteva. U novije vreme ugrađuju se i na oklopne transportere koji imaju vlastiti agregat za napajanje. Takva rešenja obezbeđuju praćenje borbenog poretka tenkova i solidno osvetljavanje ciljeva na pravcu njihovog napada. Kvalitet i mogućnost osvetljavanja zavisi od kalibra¹¹ i udaljenosti reflektora od objekta koji se osvetljava, meteoroloških uslova i drugih karakteristika noći.

U oklopnim jedinicama nekih armija po jedan manji reflektor ugrađen je na tenk (oklopni transporter) u okviru voda koji u borbi osvetljava ciljeve dok se ostali premeštaju, odnosno otvaraju vatru uz senke reflektora, pri čemu ne koriste vlastite farove.

Osnovni nedostatak reflektorskog načina osvetljavanja ciljeva je u osetljivosti reflektora a i posluže na vatru. Sem toga, njihova efikasnost mnogo zavisi od zemljišta, karakteristika noći, meteoroloških uslova, (magla, jaka kiša, ispresecano i pošumljeno zemlji-

¹⁰ Reflektori su masovno korišćeni pri noćnom napadu Crvene armije na Berlin, saveznika u rejonu Kana, Nemaca u Africi i Amerikanaca u Koreji.

¹¹ Kalibar od 90 mm na daljini od 4.000 m obezbeđuje snop svetlosti širine od 180 m, na 5.000 m — 200 m, na 6.500 m — 250, a na 7.500 m — 270 m. Reflektor kalibra 120 mm ima veći domet i širinu snopa za oko 30% od prethodnog.

šte, na primer, znatno smanjuju svetlosnu snagu reflektora). Njihova efikasnija upotreba dolazi do izražaja na ravničastom zemljištu i kada nema padavina, magle i jače oblačnosti. Pri napadu na brdsko-planinskom zemljištu nisu pogodni, jer ostavljaju »mrtve« neosvetljene prostore, koje branilac može uspešno da koristi za zasede i dejstva sredstava za blisku protivoklopnu borbu.

Na bazi iznetih nedostatata veoma su rasprostranjena mišljenja kojima se negiraju kvaliteti i mogućnosti postojećeg reflektorskog osvetljenja pokreta i dejstva oklopnih jedinica, pa se čuju sve veći zahtevi u traženju efikasnijih rešenja.

Postoje tendencije, a i potrebe, da svaki tenk dobije svoj reflektor, čije bi mogućnosti osvetljavanja ciljeva bile u granicama uspešnog dejstva tenkovskog naoružanja. Savremeni tenkovi raspolažu aktivnim IC-uređajima, namenjenih za vožnju (dometa 80 m) i gađanje (do 1200 m), čija upotreba nije najefikasnija u okolnostima kada i neprijatelj raspolaže istim sredstvima osmatranja. Zato se danas čine ozbiljni napor da se u tenk ugrade pasivni IC-uređaji čija bi efikasnost i autonomnost bila mnogo veća od postojećih.

U našim uslovima značajno mesto u osvetljavanju zemljišta (ciljeva) pri napadu oklopnih jedinica mogu imati partizanske jedinice i jedinice teritorijalne odbrane, specijalno pripremljene i na vreme ubačene grupe, stanovništvo itd. Njihova lokacija i borbena aktivnost izводиće se na prostoriji koju je neprijatelj privremeno zaposeo, usled čega će biti u mogućnosti da dobro poznaju raspored njegovih ciljeva, osobito onih značajnih, koje treba osvetliti bilo za vlastite potrebe ili za račun oklopne (ili druge) jedinice koja izvodi napad sa fronta. Postupci i sredstva u ostvarenju ovog cilja mogu biti i biće veoma različita, zavisno od konkretne situacije na bojištu. U te svrhe mogu se upotrebiti različita pirotehnička i priručna sredstva (vatre, pravovremeno pripremljeni i namerno izazvani požari i sl.). U planu noćnog osvetljavanja za potrebe oklopne jedinice značajno mesto mora da ima osvetljavanje koje će izvoditi upravo ove snage. Plan mora biti izuzetno precizan, sve treba da je organizovano po vremenu i objektu (prostoriji) koji se osvetljava. Svaka površnost, nepreciznost i improvizacija može imati veće štete nego koristi.

c) Postoji dosta rasprostranjeno mišljenje da noć pruža bolje uslove za iznenađenje nego dan. Postignuto iznenađenje u napadu oklopne jedinice noću snažnije psihološki utiče na neprijatelja, jer noć umanjuje mogućnost osmatranja sa zemlje i vazduha, omogućava prikrivenije dovođenje, razvoj i napad oklopne jedinice.

Treba nastojati da se oklopna jedinica i noću angažuje na zemljištu, pravcu i u vremenu koje neprijatelj manje očekuje.

Valja, međutim, imati u vidu da je napadom oklopne jedinice u noćnim uslovima teže ostvariti iznenađenje (trajno i prikriveno dovođenje snaga) nego jedinicom koja se kreće i napada peške. Mogućnost iznenađenja je utoliko manja ukoliko se radi o većoj oklopnoj jedinici i obratno.

U ostvarenju iznenađenja pri noćnom napadu oklopne jedinice najveći problem je tajnost dovođenja na linije za razvoj i napad. Teškoća se javlja zbog toga što je čujnost u noći veća (buka motora i klopavanje gusenica). U rešenju ovog problema treba primeniti mere i postupke koji mogu ublažiti pomenuto stanje. Dovođenje, razvoj pa i napad treba izvršiti u manje povoljnim meteorološkim uslovima (kiša, oluja, jači vetar koji duva sa pravca neprijatelja), jedinice treba dovoditi korišćenjem više pravaca koje u toku dana treba dobro izvideti, obeležiti i, po mogućnosti, prilagoditi za kretanje tenkova u noćnim uslovima. Na liniju za razvoj dovoditi samo one snage koje se angažuju u prvom borbenom ešelonu, dok ostale delove (drugi ešelon, rezervu i dr.) zadržati u očekujućem rejonu ili do početka napada privlačiti ih na više pravaca radi obmane neprijatelja¹². U pokretu sa očekujućih rejona ka frontu, koristiti ratne farove, odnosno IC-uređaje za vožnju na svim oklopnim borbenim vozilima koja ih poseduju. U težim uslovima noći i na brdsko-planinskom zemljištu treba angažovati potreban broj vodiča iz sastava teritorijalnih snaga koji dobro poznaju pravce dovođenja na datom zemljištu i dr.

Ovo su samo neki u mnoštvu mogućnih postupaka koji uz svestranu pripremu i veštım izborom načina pokreta vlastite oklopne jedinice mogu da prikriju njene stvarne namere i omogućiti da se, pod zaštitom mraka, neprijatelj dovede u zabludu ne samo o pravcu, već i vremenu početka napada. Da bi se ovo obezbedilo potrebno je solidno poznavati zemljište i neprijatelja, dobro obučiti jedinice za noćna dejstva, u praksi stalno unapređivati sadejstvo sa drugim rodovima, vidovima, partizanskim i teritorijalnim snagama.

d) Inovacije u borbenom poretku su neophodne, tim pre ako se zna da je *pregrupisavanje snaga*, odnosno njihovo pomeranje sa jednog na drugi pravac napada u noćnim okolnostima, u većini slučajeva veoma otežano, a na brdsko-planinskom zemljištu i neizvodljiv.

¹² Pre forsiranja Sueckog kanala, oktobra 1973. god. Egipćani su nedeljama vršili pokrete oklopnim i drugim snagama ka kanalu i od njega unazad, pri čemu su u svakoj »turi« planski ostavljali deo snaga (što Izraelci nisu otkrili), ostvarivši time iznenađenje u fazi prelaska kanala.

Usled toga, noćni napad oklopne jedinice u prvi plan ističe značaj početnog grupisanja snaga i formiranje napadnog borbenog poretka.

Ako je zadatak plitak i ukoliko napad počinje i završava se u toku jedne noći, a odbrana neprijatelja je organizovana na brzu ruku, tada borbeni poredak oklopne jedinice taktičkog sastava može biti u jednom ešelonu sa slabijom rezervom¹³. U ovakvim okolnostima prestala bi potreba da se zadatak deli na bliži i sledeći, već bi postojao jedinstven zadatak koji se izvršava u toku noći. S tim u vezi nestala bi i potreba za izmenom u borbenom poretku posle izvršenja bližeg zadatka, odnosno uvođenja drugog ešelona (rezerve) po mraku, što je skopčano sa mnogim poteškoćama. Ovo bi uprostilo pripremu, a osobito izvođenje napada.

Međutim, ako napad počinje noću i produžava se danju, a odbrana je organizovana pravovremeno, tada borbeni poredak oklopne jedinice može biti u dva ešelona ili u jednom ešelonu sa jačom rezervom. Uvođenje drugog ešelona (rezerve), po mogućnosti, treba uvek planirati *u zoru*. Ovome je potrebno težiti, pored ostalog, i stoga što je organizacija sadejstva ili njena dopuna između oklopne jedinice koja se uvodi (drugi ešelon, rezerva) i drugih jedinica koje su u doiru i produžuju napad (pešadija, artiljerija), odnosno pretpotčinjavaju joj se, veoma delikatna u svim uslovima napada, osobito u noćnim.

Ako se napad izvodi prema prethodnim uslovima, a uz to i na brdsko-planinskom zemljištu koje ograničava napad tenkova, tada se gro snaga može zadržati u drugom ešelonu, a manji delovi (zavisno od kapaciteta zemljišta) angažovati kao neposredna podrška pešadije. Uvođenje drugog ešelona (glavne snage) u tom slučaju treba planirati u zoru i sa linija (objekata) koje im omogućavaju uspešan napad.

Borbeni poredak oklopne jedinice noću (za razliku od dana) treba da bude prikupljeniji sa smanjenim odstojanjima i rastojanjima između tenkova, jedinica i ešelona (rezervi). Ovim se obezbeđuje lakše komandovanje, bolje sadejstvo i povoljniji odnos snaga za određeno vreme i na izabranom pravcu napada.

Borbeni poredak mora biti kombinovan, pre svega, pešadijom i tenkovima uz podršku i sadejstvo drugih rodova kao i snaga teritorijalne komponente. Samostalan napad tenkova bio bi rizičan a borbena vozila izložena velikim gubicima, pa takvu mogućnost, kao pravilo, treba smatrati izuzetnom i neracionalnom. To je vrlo re-

¹³ Jačina rezerve bila bi od 1/5 do 1/6 snaga oklopne jedinice i služila bi za eventualne intervencije.

ljefno pokazao četvrti izraelsko-arapski rat, u kome su gubici tenkova pri napadu bez pešadije bili drastično povećani¹⁴.

Ukoliko se oklopnoj jedinici pretpotčini neka teritorijalna ili partizanska jedinica, onda će i one predstavljati elemenat njenog borbenog poretka. U uslovima noćnog napada, pored ostalog, biće veoma značajno da se tim snagama izabere najadekvatnije vreme za početak napada. Brojni su i različiti faktori koji mogu usloviti da to vreme bude pre, posle ili u isto vreme kada i napad oklopne jedinice.

Na bazi iznetih razmatranja može se zaključiti da bi svako šablonsko postrojavanje borbenog poretka krilo u sebi velike opasnosti pri noćnom napadu oklopne jedinice. Češće izmene u njemu, složeni manevri i postupci ne samo da mogu otežati uspešan napad oklopne jedinice, već i izvršavanje zadatka može biti dovedeno u pitanje. Zbog toga u svakom noćnom zadatku, borbeni poredak treba da bude realan odraz objektivne stvarnosti na bojištu.

e) Jedan od značajnih faktora za uspeh u noćnom napadu, jeste *poznavanje zemljišta* na pravcu (zoni) napada oklopne jedinice. To je prednost na koju sa puno razloga računamo u odnosu na eventualnog agresora. U tom smislu u mogućnosti smo da u toku mira obavimo mnoge poslove oko pripreme teritorije, komandi i drugih struktura našeg sistema odbrane da se što bolje osposobe za noćna dejstva. Poznavanje zemljišta podrazumeva kompleksno sagledavanje svih detalja koji bi na bilo koji način (pozitivno ili negativno) mogli uticati na borbena dejstva.

Poznavanje rejonu predstojećih dejstava, sem iznetog, pretpostavlja solidno poznavanje načela taktičke upotrebe, borbenih kvaliteta i tehničkih mogućnosti noćne upotrebe oklopnih borbenih sredstava i jedinica kako svojih, tako i neprijateljevih. Stalna prisutnost i spoznaja tih činioaca nudi garanciju da će vlastita oklopna jedinica, shodno konkretnim uslovima noći i zemljišta, biti najoptimalnije upotrebljena.

Plansko upoznavanje zemljišta u zonama (rejonima) predstojećeg napada vlastite oklopne jedinice u noćnim uslovima, ima izuzetno značenje i omogućava: pripremu i dovođenje oklopne jedinice sa većih odstojanja, čime se postiže tajnost namera i iznenadnost napada; lakšu organizaciju sadejstva sa svim učesnicima u istom zadatku po vremenu i objektima napada; racionalnije angažovanje

¹⁴ Uništenje 1. izraelske oklopne brigade istočno od Sueckog kanala, posledica je, pored niza drugih razloga, njenog izolovanog napada.

i upotrebu snaga i sredstava; bolju orijentaciju i održavanje pravca napada, odnosno primenu složenih oblika manevra i u težim uslovima noći, lakše izvršenje zadatka uz manje naprezanje i gubitke u živoj sili i materijalno-tehničkim sredstvima.

Na osnovu svega iznetog, shodno iskustvima iz prošla dva svetska rata, osobito našeg NOR-a i ratova koji su se vodili u poslednjoj deceniji, može se zaključiti da noć daje prednost samo dobro obučanim i osposobljenim trupama, među kojima i oklopnim jedinicama. Zbog toga, značaj obuke u noćnim uslovima danas se postavlja kao prirodan i prioritetan zadatak u našim mirnodopskim uslovima pripreme i izgradnje oružanih snaga. Noćna obuka treba da bude odraz objektivnih potreba naše strategije oružane borbe i osnovni preduslov za osposobljavanje naših oružanih snaga za uspešna borbena dejstva u svim uslovima i protiv svakog agresora.